

2026-03-04 Nr. NV-498

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-25-1653(3) TAIS-12297(4)		DĖL LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO NR. IX-1826 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Pasirenkama ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta	Pasirenkama ☐ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne		2026-03-03	

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Įstatymo projektas parengtas siekiant į nacionalinę teisę perkelti (iki 2026-06-19) lygybės įstaigų standartų direktyvų¹ nuostatas ir suteikti lygių galimybių kontrolieriui (Kontrolierius) papildomus įgaliojimus inicijuoti ir atlikti taikinimo procedūrą, ginti viešąjį interesą lygių galimybių srityje bei sustiprinti jo nepriklausomumą, didinti pagalbos prieinamumą asmenims, kurių lygios galimybės pažeistos, ir kt.

Direktyvose nustatyti minimalūs standartai dėl lygybės įstaigų funkcionavimo (*materialinės imties ES lygių galimybių srities reglamentavimo iš esmės neišplečia*): reglamentuojamas lygybės įstaigų nepriklausomumas, ištekliai, užduotys ir įgaliojimai vykdyti diskriminacijos prevenciją, nagrinėti diskriminacijos atvejus ir teikti pagalbą nukentėjusiesiems.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Įstatymo projekte (dėstoma nauja redakcija) siūlomos pagrindinės priemonės (nuo 2026-06-01):

- Numatyti, kad Kontrolierius yra nepriklausomas nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, pareigūnų ar kitų asmenų ir pagal kompetenciją veikia savarankiškai. Kontrolieriui negali būti daromas joks politinis, ekonominis, psichologinis, socialinis spaudimas, kuris turėtų įtakos jo sprendimams.
- Išplėsti Kontrolieriaus įgaliojimus:
 - siūlyti Seimui, Vyriausybei ar Prezidentui kreiptis į Konstitucinį teismą ištirti, ar teisės aktai atitinka Konstituciją ar įstatymus (*analogiškai kaip Seimo kontrolieriaus, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus*),
 - ginti viešąjį interesą teisme CK ar Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka,
 - kreiptis su pareiškimu į administracinį teismą, prašant ištirti, ar norminis administracinis aktas atitinka Įstatymą,
 - pradėti lygių galimybių pažeidimo tyrimą savo iniciatyva, nustatčius pažeidimo požymius visuomenės informavimo priemonėse ar kt.,
 - konsultuoti asmenis, patyrusius priekabiavimą, seksualinį priekabiavimą, dėl galimų jų teisių gynimo būdų,
 - rengti ir skelbti apžvalgas, ataskaitas dėl lygių galimybių ir diskriminacijos padėties,
 - inicijuoti ir atlikti taikinimo procedūrą Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (Tarnyba),
 - informuoti visuomenę apie savo veiklą, skelbti informaciją apie priimtus nuasmenintus sprendimus ir kt.
- Numatyti galimybę asmeniui žodžiu pateikti skundą Kontrolieriui, o Kontrolieriui pareigą suteikti informaciją asmeniui jam prieinamu bendravimo būdu. Patikslinti skundo reikalavimus, nagrinėjimo terminus ir kt.
- Numatyti, kad kandidatą į Kontrolieriaus poziciją Seimo Pirmininkui gali siūlyti valstybės institucijos, NVO ir mokslo ar studijų institucijos.
- Patikslinti, kad su Kontrolieriaus pareigomis nesuderinama veikla nelaikoma savanoriška veikla (*išskyrus savanorystę biudžetinėje įstaigoje, politinėje organizacijoje*), jis negali dalyvauti politinių organizacijų veikloje ir kt.
- Patikslinti, kad Asmenų su negalia teisių stebėsenos komisija prie Tarnybos, yra kolegiali nepriklausoma ir nešališkai institucija. Komisija gali siūlyti Kontrolieriui atlikti tyrimą, sudaryti darbo grupes ir kt.

¹ 2024-05-07 Tarybos direktyva (ES) 2024/1499 dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų rasinės ar etninės kilmės, srityje, vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, užimtumo ir profesinės srityje, vienodo požiūrio į moteris ir vyrus socialinės apsaugos srityje ir dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2000/43/EB ir 2004/113/ES bei 2024-05-14 EP ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1500 dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų dėl vienodo požiūrio į moteris ir vyrus ir vienodų jų galimybių užimtumo ir profesinės veiklos srityse, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/54/EB ir 2010/41/ES.

Pasirinkite elementą.

- Atsisakyti išimčių dėl Įstatymo netaikymo:
 - religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, jų įsteigtoms organizacijoms, kurių etosas remiasi religija ar tikėjimu, teikiant gaminius, prekes ir paslaugas religiniais arba tikėjimo tikslais, bet numatyti išimčių nuomojant religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, jų įsteigtoms organizacijoms nuosavybės teise priklausančią turtą,
 - švietimo ir ugdymo srityse, jei Įstatymo taikymas nesuderinamas su švietimo įstaigų, kurių etosas remiasi religija ar tikėjimu, bendruomenių siekiu ugdyti vaikus bendruomenės ar bendrijos vertybes palaikančioje aplinkoje.
- Papildyti diskriminacijos pagrindus lytine tapatybe, lyties raiška ar kitais lyties požymiais, odos spalva bei apibrėžti daugialypę, sąveikinę ir siejamąją diskriminaciją. Taip pat papildyti, kad tinkamų sąlygų pritaikymo neužtikrinimas laikomas diskriminacija negalios pagrindu, patikslinti priekabiavimo sąvoką (*pagal TDO konvenciją Nr. 190 dėl smurto ir priekabiavimo darbo pasaulyje panaikinimo*), suvienodinti tiesioginės diskriminacijos išimtis su Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu.
- Numatyti lygių galimybių įgyvendinimą savanoriškoje veikloje, įpareigojant savanorius priimančias ir koordinuojančias organizacijas užtikrinti savanoriams lygias galimybes ir kad savanoris nepatirtų diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, o asmeniui su negalia būtų užtikrintas tinkamas sąlygų pritaikymas.
- Įtvirtinti draudimą diskriminuoti skelbimuose dėl būsto, kai skelbimai yra vieši, priėmimo į darbą, valstybės tarnybą, stažuotis, mokytis ar atlikti praktiką ar savanorišką veiklą ir kt.

Valstybės biudžeto lėšų poreikis Tarnybai (7,5 naujoms pareigybėms, bylinėjimosi išlaidoms, tyrimams, Kontrolieriaus sprendimų įgyvendinimo stebėsenos įrankiui įdiegti, prieigai prie Infolex ir kt.): **2026 m. – 245 tūkst. Eur, 2027-2028 m. – po 308 tūkst. Eur** (*lėšų poreikis paskaičiuotas Tarnybos, pateikiant detalų pagrindimą*).

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

SADM ne vėliau kaip 2031-06-19, o vėliau kas 5 m., teiks Europos Komisijai informaciją apie Kontrolieriaus veiklą, atsižvelgdama į jo metines veiklos ataskaitas.

STEBĖSENA

SADM atliks Įstatyme nustatyto galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimą. Bus įvertinta, kokių mastu asmenys ir Kontrolierius pasinaudojo naujomis teisinio reguliavimo priemonėmis (vertinimo laikotarpis – 5 m.).

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Prieš rengiant Projektą rengėjai 2022 m. inicijavo viešąsias konsultacijas, kuriose dalyvavo mokslininkai, praktikai, profesinės sąjungos, NVO, valstybės institucijos ir įstaigos. Konsultacijų metu pateikti siūlymai dėl daugialypės, siejamosios diskriminacijos, netiesioginės diskriminacijos sampratos, diskriminacijos pagrindų papildymo.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektas be pastabų suderintas su ŽŪM, EM, KAM, KM, Asmens su negalia teisių apsaugos agentūra, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, Generaline prokuratūra, Nacionaline teismų agentūra ir patikslintas pagal EIM, FM, Tarnybos ir kt. pastabas. Pastabos aptartos ir darbo tvarka suderintos su Valstybinės darbo inspekcija, VRM, Lietuvos savivaldybių asociacija. Pastabų nepateikė ŠMSM, SAM, URM ir kt. Projekto nuostatomis aptarti rengėjai 2025 m. organizavo pasitarimus su Tarnyba ir TM. Projektas pristatytas Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininkui ir nevyriausybinėms organizacijų atstovams iš „Mamos už LGBT“ vaikus“, Lietuvos moterų lobistinės organizacijos, Moterų informacijos centro, Transautonomijos, Lietuvos negalios organizacijų forumo, Diversity Development Group, Lietuvos žmogaus teisių centro, Žmogaus teisių stebėjimo instituto, Tolerantiško jaunimo asociacijos, Žmogaus teisių organizacijų koalicijos, Romų visuomenės centro (*projektui nevyriausybinių organizacijos iš esmės pritarė*).

Projektas po svarstymų tarpinstituciniuose pasitarimuose aptartas ir darbo tvarka suderintas su Lietuvos vyskupų konferencijos, Teisingumo ministerijos, Lietuvos negalios organizacijų forumo, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Valstybės duomenų agentūros atstovais.

Projektas ir su juo susijusi informacija patikslinti atsižvelgiant į Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupės ir Teisės grupės pastabas (*suderinta darbo tvarka*).

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Rengėjams siūloma patikslinti Projektą pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2026-03-04 išvadoje Nr. NV-497 pateiktą redakcinio pobūdžio pastabą iki teikiant jį pasirašyti Ministrei Pirmininkei.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Daiva Buivydaitė-Garbštienė

Socialinės politikos grupė, vyresnioji patarėja

Pasirinkite elementą.